

Bæredygtigt Miljø og
Produktion
J.nr. 2022-3874
Den 30. marts 2022

Fund af PFOS ved Thyborøn

Baggrund

Region Midtjylland konstaterede i februar 2022 PFOS i vandet fra søen Banegrav. På baggrund af Region Midtjyllands rapport, har Naturstyrelsen udtaget ekstra prøver af græs, vand og blodprøver fra kreaturer. Samtlige prøveresultater viser forekomst af PFOS/PFAS, som overstiger grænseværdier og Fødevarerstyrelsens aktionsgrænser for arealer med husdyr. Naturstyrelsen har på den baggrund straks orienteret forpagter og relevante myndigheder.

Lemvig Kommune har endvidere orienteret Naturstyrelsen om fund af PFOS/PFAS i et drænudløb til Thyborøn. Det er endnu ikke afklaret, hvad kilden er. Formodningen er, at det er to deponier, der er hovedkilden til forureningen. Men forureningen er spredt over et stort område, og der formodes derfor at være flere kilder (der ligger bl.a. op til 3 deponier på arealet, en brandskole, muligvis uformelle brandslukningsarealer mv.).

Myndighedernes indsats

Miljøstyrelsen har siden 2021 været tovholder på at indsamle overblikket over brandøvelsespladser, hvor der potentielt kan være anvendt PFOS-holdigt brandslukningsskum. Jordforureningsmyndighederne, regioner, kommuner samt Miljøstyrelsen, der er myndighed for en række større virksomheder, og Forsvaret har bidraget til overblikket. En række andre myndigheder, herunder Fødevarerstyrelsen og Styrelsen for Patientsikkerhed har også været inddraget, og Miljøstyrelsen har fungeret som koordinerende myndighed. Samarbejdet har også ført til, at Miljøstyrelsen har lavet en tjekliste sammen med myndighederne. Tjeklisten er lavet for at hjælpe myndighederne med at finde ud af, hvilke myndigheder, der gør hvad, i sager som den i Korsør. Tjeklisten skal være med til at sikre overblik og koordineret handling, så de rette myndigheder kommer i spil. Tjeklisten bruges også i sagen om fund af PFOS/PFAS i Thyborøn.

Region Midtjylland

Regionen har undersøgt lossepladsen syd for Thyborøn som led i deres undersøgelse af kortlagte forurenede grunde. Det var her, forureningen i første omgang blev identificeret. Regionen har taget yderligere prøver i søen og grundvandet. Her er der fundet koncentrationer i søen på 500 ng/L. Regionen skal i løbet af 2022 undersøge en brandøvelsesplads, som ligger i den østlige del af Thyborøn (Ærøvej 79A). Der er dog foretaget en prioritering i forhold til de yderligere undersøgelser, så lossepladsen undersøges før brandøvelsespladsen. Der er planlagt yderligere undersøgelser udført af en ekstern konsulentvirksomhed. Der skal således udføres prøvetagning af grundvandsstrømningen med henblik på identificering af en forureningsfane fsva. koncentrationer og strømningsretning i grundvandet. Der skal desuden tages flere prøver i den store sø (Thyborøn Fjord), for at undersøge

forureningsgraden heri. Regionen har endvidere foretaget en prøvetagning ved Høfde 42, hvor der analyseres for tilstedeværelsen af PFAS. Regionen oplyser, at de ikke forventer, at generationsforureningen fra Cheminova er kilde til PFAS-forureningen i Thyborøn, men der udtages nu prøver for at be- eller afkræfte denne antagelse.

Naturstyrelsen

NST har sikret, at der hos Fødevarestyrelsen er foretaget analyser af græs, blod af 3 kvæg, og 3 ænder. Derudover har NST også fået taget græsprøver fra arealer længere sydpå (omkring Cheminova). Alle steder er der fundet PFOS i forhøjede koncentrationer. På baggrund af de forhøjede PFAS-værdier i dyrenes blod, har Fødevarestyrelsen sat besætningen under offentligt tilsyn. Det betyder i praksis, at dyr fra besætningen ikke må slagtes, sælges eller flyttes.

Lemvig Kommune

Kommunen har foretaget prøvetagning i drænsystemet under byen. Her finder de koncentrationer for sum af 4 PFAS på 92-470 ng/L og sum af 22 PFAS på 120-520 ng/L. Kommunen har desuden taget prøver af drikkevandet ved borgerne, da drikkevandsledningen til byen løber gennem det forurenede område. Drikkevand kommer 10-15 km sydfra, hvor der ikke er konstateret forurening.

Indsats i forhold til borgerne

Der er opsat skilte om badeforbud, forbud mod fiskeri og jagt. Region Midtjylland havde desuden en nyhed i februar 2022. Der vil blive udsendt en nyhed igen i starten af uge 13, ligesom der i slutningen af april måned er indkaldt til et borgermøde. Fødevarestyrelsen har meddelt, at der ingen akut fare er for mennesker, men kommunen skal handle nu uden unødigt udsættelse af sagen. Det er kommunen i gang med. Kommunen anbefaler dog, at grundejere i Thyborøn, inden for området af det undersøgte drænsystem, ikke skal spise afgrøder, der er dyrket i området. Hvis grønsagerne er dyrket i plantekasser i drivhus og vandes med drikkevand fra husstanden, giver det ikke anledning til anbefalinger.

Lemvig Kommune har efter aftale med Naturstyrelsen opsat advarselsskilte ved søen Banegrav med advarsel mod sankning af bær, svampe etc. fra området. Naturstyrelsen vil, efter myndighedernes anvisninger, tage initiativ til yderligere skiltning på styrelsens arealer for at rådgive brugerne om hensigtsmæssige adfærd.

Forekomst og niveauer

Overfladevand og drænvand

Der blev i regionens undersøgelse af jordforureningers påvirkning af overfladevand identificeret PFOS i koncentrationerne 280 ng/L i udløb af drænvand fra byen til Banegrav Sø og i søen Thyborøn Fjord syd for et deponi. Der blev desuden undersøgt for PFOS i det terrænnære grundvand ved et sydligere beliggende gammelt deponi vest for Cheminova, hvor koncentrationerne var højere (610-2100 ng/L). Der er siden regionens undersøgelse foretaget undersøgelser af drænvandet flere steder i byen. De fire PFAS-stoffer (PFOS, PFOA, PFNA og PFHxS), som Miljøstyrelsen i sommeren 2021 skærpede grænseværdierne for ift. grundvandet, er fundet i for høje værdier. Grænseværdien for koncentrationen i grundvand er 2 ng/l vand for de 4 stoffer. I regionens undersøgelse ligger koncentrationerne for sum af 4 PFAS mellem 92-470 ng/L og sum af 22 PFAS mellem 120-520 ng/L. Der er et tydeligt billede af, at koncentrationerne falder jo længere nordpå prøverne er taget. Til sammenligning lå koncentrationen i udløbet til Korsør Nor på 975 ng/L, mens der ved brandskolen blev fundet koncentrationer op til 70.000 ng/L.

Kvæg

I de tre køer, fra hvilke der på nuværende tidspunkt er udtaget blodprøver, er der konstateret koncentrationer på 80 mikrogram/L i blodet. Fødevarestyrelsen estimerer løst, at denne koncentration svarer til 8 mikrogram per liter i kødet. Der blev til sammenligning fundet 230 mikrogram i kødet i Korsør. En kommende EU-grænse vil ligge på 0,3 mikrogram for kød.

Fødevarestyrelsen ved på nuværende tidspunkt, at kødet til konsum er leveret til Himmerlands slagteri. Det er ikke afklaret, hvor det herefter er distribueret til. Dette er ved at blive undersøgt. Forventningen er, at det er sendt ud til en række supermarkeder. Også tilbage i tiden. Det undersøges ligeledes, om slagteriet ligger inde med noget kød fra området, så det kan undersøges for tilstedeværelsen af PFOS i kødet. Det er mere sikkert end at måle i blod. Det vil tage nogle uger at få et resultat, efter Fødevarestyrelsen får adgang til kødet.

Drikkevand

Der indvindes ikke drikkevand i området. Drikkevandsforsyningen stammer fra et indvindingsanlæg 10 km syd fra Thyborøn (ved Klinkby). Der ikke fundet PFAS i drikkevandsboringen. Drikkevandsledningen ledes gennem det forurenede område, og der er derfor i denne uge udtaget vandprøver i ledningen og ved udløb i vandhaner for at undersøge, om der kan være forurening i drikkevandet. Resultaterne ligger ikke klar.

Grundvand

De nuværende målinger tyder på, at forureningen er spredt over et stort område. Der er fundet koncentrationer på op til 520 ng/L i drænvandet under byen. Drænvandet under byen er højtstående grundvand.

Opfølgning

Status for forureningen er endnu ikke afklaret. Det er dog på nuværende tidspunkt klart, at forureningen er fordelt over et stort område og formentlig kommer fra flere kilder. Derfor vil det også være svært at inddæmme forureningen på samme måde, som det blev gjort i Korsør. Samtidig er der et løbende behov for at bortpumpe vandet fra byen, der ellers vil ligge under vand. Derfor er det også svært at stoppe udledningen til fjorden.

Med udgangspunkt i den tjekliste, som MST etablerede i koordination med andre myndigheder ifm. sagen i Korsør Nor, foretages der pt. følgende undersøgelser:

Kortlægninger

Kommunen, Region Midtjylland og Naturstyrelsen foretager nu en kildeopsporing. Lemvig Kommune, Region Midtjylland og NIRAS vil indgå i en dialog om, hvordan den kommende kildeopsporing skal foretages.

Eksponering af borgere via drikkevand

Lemvig Kommune og vandforsyningen er i øjeblikket ved at undersøge, om der tilføres PFAS til drikkevandet, efter det forlader forsyningen, inden det rammer borgeren. Kommunen er desuden meget opmærksom på, at mange borgere har en havevandingsboring, der indvinder grundvand til havevanding. Fødevarestyrelsen mener ikke, at der er et akut problem ved disse haner, men anbefaler, at der ikke skal være direkte kontakt til borgere, og at vandet ikke må bruges til fx opfyldning af badebassiner.

Mulig påvirkning af foder, husdyr til konsum og fødevarer, herunder spiselige afgrøder

Kommunen, Naturstyrelsen, Fødevarestyrelsen og Styrelsen for Patientsikkerhed er i dialog om dette.

Som det fremgår af ovenstående er forureningens omfang endnu ikke fuldt afgrænset, og der udestår identifikation af en klar forureningskilde samt herefter en håndteringsplan for forureningen. Herudover skal viden om omfanget af sundhedspåvirkning af borgerne i området tilvejebringes.